

1. HELLADA I HELLENOWIE

1. Położenie geograficzne Hellady

- a) Półwysep Bałkański,
- b) wyspy Morza Egejskiego i Śródziemnego,
- c) wybrzeże Azji Mniejszej – Jonia i Eolia.
- c) ukształtowanie powierzchni zadecydowało o tym, że w Grecji powstało wiele miast – państw, a nie jedno państwo.

2. Warunki naturalne

- a) teren górzysty, z niewielką ilością ziem uprawnych,
- b) surowce naturalne – kamień, doskonała glina; ograniczone złoża złota, srebra, rudy żelaza; brak miedzi, cyny,
- c) bardzo dobrze rozwinięta linia brzegowa i wiele wysp umożliwiały transport morski,
- d) uprawiano: jęczmień, oliwki, winną latorośl, bób, groch, soczewicę, jabłonie, śliwy, figi,
- e) hodowano głównie kozy i owce oraz bydło,
- f) dzięki rybołówstwu Grecy spożywali wiele ryb i owoców morza,
- g) znakomicie rozwinięte rzemiosło i handel morski

3. Polis to greckie miasto – państwo wraz z przylegającymi obszarami rolniczymi. Polityczna i religijna wspólnota obywateli. (Poleis – liczba mnoga).

a) w każdej polis była agora – rynek, **akropol** – wzgórze świątynne, mury obronne, **port, pola uprawne**,

b) społeczeństwo polis:

- **obywatele**, którzy pochodzili od założycieli miasta; tylko oni posiadali prawa polityczne,
- **metojkowie** – cudzoziemcy, którzy pochodzili z innych poleis. Płacili podatki, służyli w armii, ponosili inne ciężary. Nie mieli praw politycznych,
- **niewolnicy** – wywodzili się z pokonanych armii lub byli dłużnikami, którzy zostali sprzedani w niewolę za długi. Niewolnikami stawały się porzucone dzieci. Niewolnicy nie mieli żadnych praw, byli prywatną własnością. Ich położenie było zróżnicowane.

c) wspólnotę polis tworzyli obywatele. Prawa polityczne posiadali dorośli mężczyźni posiadający prawa obywatelskie. Kobiety zajmowały się domem i wychowywaniem dzieci,

d) prawa i obowiązki obywatela:

- prawa – możliwość brania udziału w zgromadzeniu, prawo pełnienia urzędów,
- obowiązki – płacenie podatków, walka w obronie polis, udział w uroczystościach religijnych.

e) na czele polis stało zgromadzenie obywateli, które uchwalało prawa, wybierało urzędników na okres 1 roku, wybierało sędziów,

4. Wspólnota grecka. Czynniki sprzyjające wykształceniu się poczucia przynależności do wspólnoty greckiej

- a) używanie tego samego języka,
- b) wspólne zwyczaje i tradycje,
- c) podobny ubiór,
- d) spędzanie wolnego czasu w taki sam sposób – dużą wagę przywiązywano do ćwiczeń fizycznych,
- e) religia grecka i przekonanie, że wszyscy Hellenowie pochodzą od jednego przodka.

5. Wierzenia Greków

- a) wiara w wielu bogów – **politeizm**,
- b) **antropomorfizm** – bogów wyobrażano sobie w postaci ludzkiej i nadawano im ludzkie cechy,

c) wśród bogów istniała hierarchia: najważniejsi bogowie mieszkali na Olimpie (bogowie olimpijscy), mniej ważne były boginki: rzek (nimfy), drzew (driady), morza (nereidy), łąk (lajmoniady), gór (oready). Następni w kolejności byli herosi – potomkowie bogów i ludzi, którzy posiadali nadzwyczajne umiejętności (np. Herkules)

d) panteon bogów greckich:

- Zeus – król bogów, strażnik porządku i sprawiedliwości, pan błyskawicy,
- Hera – bogini ogniska domowego i małżeństwa,
- Apollo – bóg wszystkich sztuk,
- Artemida – bogini łowów, opiekunka myśliwych,
- Atena – bogini mądrości i sprawiedliwej wojny,
- Ares – bóg złej wojny,
- Hefajstos – bóg kowali, opiekun rzemieślników,
- Posejdon – bóg mórz,
- Hades – bóg królestwa zmarłych, brat Zeusa,
- Hermes – bóg pasterzy, kupców, złodziei, opiekun podróżnych, boski posłaniec,
- Demeter – bogini urodzaju, opiekunka rolnictwa,
- Helios – bóg tarczy słonecznej,
- Dionizos – bóg wina.

e) brak warstwy kapłanów – obrzędy składali urzędnicy,

f) każde miasto miało swoje bóstwo opiekuńcze,

g) olbrzymie znaczenie wyroczni – najważniejsze były: wyrocznia Apollina w Delfach.

h) mity – opowieści o bogach,

i) formy kultu - składano ofiary w postaci zwierząt, placków, oliwy, mleka, miodu, kwiatów. Organizowano procesje ku czci bogów, igrzyska sportowe, przedstawienia teatralne, budowano świątynie.

6. Wielka kolonizacja VIII w. p.n.e.

a) uwarunkowania

- przeludnienie państwa,
- zbyt mało ziem uprawnych,
- poszukiwanie nowych źródeł surowców.

b) związki między metropolią, a koloniami – kolonie były zależne od metropolii i utrzymywały z nią wymianę handlową. Wysyłały do metropolii surowce i żywność, a w zamian dostawały towary luksusowe (wytwory rzemiosła).

c) zasięg kolonizacji greckiej – Basen Morza Czarnego, wybrzeże Azji Mniejszej, basen Morza i Śródziemnego

d) skutki kolonizacji:

- rozwój ekonomiczny poleis greckich,
- gospodarkę naturalną zastąpiła gospodarka wymienna,
- w VII w. p.n.e. wprowadzono monety – powstała gospodarka towarowo – pieniężna,
- upowszechnienie się kultury greckiej.